

Handreiking

Wegingsinstrumentarium ASR

Verdiepend Onderzoek

Colofon

Deze reeks omvat handreikingen die door het Bureau Wetenschap en Opleidingen van het NIFP zijn verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van het NIFP weergeeft.

Opdrachtgever

Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen
Directie Jeugd, Familie en Aanpak Criminaliteitsfenomenen
Afdeling Jeugdcriminaliteit

Contactpersoon

Maaïke Kempes: m.kempes@dji.minjus.nl

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Items Verdiepend onderzoek	6
2.1 Ontwikkelingsdimensies	6
2.1.1 Verstandelijk functioneren	7
2.1.2 Cognitieve flexibiliteit	9
2.1.3 Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)	11
2.1.4 Communicatieve vaardigheden	13
2.1.5 Weerstand bieden aan de invloed van anderen	14
2.1.6 Relaties opbouwen en onderhouden	15
2.1.7 Perspectief nemen	16
2.1.8 Moreel redeneren (zonder denkfouten)	17
2.1.9 Empathie tonen	19
2.1.10 Schuld en schaamte	20
2.1.11 Emotieregulatie	21
2.1.12 Impulscontrole	23
2.1.13 Controle over sensatiezoeken	24
2.2 Kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische setting	26
2.2.1 Interpersoonlijk functioneren	27
2.2.2 Ingangen voor gedragsverandering binnen het jeugdstrafrecht	29
2.2.3 Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid	31
2.2.4 Negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI	32
3. Scoringsformulier	33
4. Referenties	37

1. Inleiding

Voor u ligt de korte handreiking Wegingsinstrumentarium ASR: Verdiepend onderzoek. Het Verdiepend onderzoek kan worden gebruikt door een pro Justitia rapporteur bij het opstellen van een pro Justitia rapportage. Deze korte handleiding biedt een beknopt overzicht van het gebruik, de items en het scoringsformulier.¹

Het Verdiepend onderzoek bevat de volgende vragen en items:

- Twee vragen over de leeftijd van de jongvolwassene: ten tijde van het tenlastegelegde en ten tijde van het opstellen van het advies.
- Dertien items met betrekking tot indicaties van een achterlopende ontwikkeling.
- Vier items met betrekking tot indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context.
- Open vragen, waaronder een vraag die ingaat op ‘andere overwegingen’.
- Een vraag naar het eindoordeel.

Hieronder worden de items met betrekking tot indicaties van een achterlopende ontwikkeling en indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context toegelicht. Per item volgt een definitie, indicaties, toelichting en voorbeeldvragen. Verder zijn suggesties voor testmateriaal en mogelijke meetinstrumenten opgenomen.²

¹ Zie de handreiking Wegingsinstrumentarium ASR (de Jonge et al., 2025) voor nadere achtergrondinformatie en een diepgaande instructie die ingaat op het gebruik van het instrument.

² De meetinstrumenten die zijn opgenomen zijn suggesties en betreffen geen uitputtende lijst. Sommige instrumenten zijn door de COTAN beoordeeld, bij andere instrumenten mist de COTAN-beoordeling. De verantwoordelijkheid voor het gebruik van de meetinstrumenten ligt bij de beoordelaar.

2. Items Verdiepend onderzoek

2.1 Ontwikkelingsdimensies

1. Verstandelijk functioneren
2. Cognitieve flexibiliteit
3. Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)
4. Communicatieve vaardigheden
5. Weerstand bieden aan de invloed van anderen
6. Relaties opbouwen en onderhouden
7. Perspectief nemen
8. Moreel redeneren (zonder denkfouten)
9. Empathie tonen
10. Schuld en schaamte
11. Emotieregulatie
12. Impulscontrole
13. Controle over sensatiezoeken

2.1.1 Verstandelijk functioneren

Definitie

Het verstandelijk functioneren heeft betrekking op cognitieve en adaptieve vaardigheden. Met cognitieve vaardigheden worden intellectuele vaardigheden en executieve functies bedoeld. Het gaat om “denken” en “het verwerken van informatie”. Dit verwijst bijvoorbeeld naar *Werkgeheugen* (informatie kort onthouden en bewerken, kan iemand bijvoorbeeld onthouden wat hij moet halen in de supermarkt), *Verwerkingssnelheid* (hoe snel een persoon informatie begrijpt of taken kan uitvoeren), *Aandacht* (het kunnen concentreren zonder snel afgeleid te raken) en *Conceptueel denken* (verbanden leggen, dingen vergelijken of uitleggen) (Resing & Drenth, 2007; Spanjaard et al., 2020).

Adaptieve vaardigheden zijn praktische, sociale en conceptuele vaardigheden die iemand nodig heeft om zelfstandig in het dagelijks leven te functioneren. Denk aan voor jezelf zorgen, afspraken nakomen, met geld omgaan (American Psychological Association, 2013; Spanjaard et al. 2020).

Bij het scoren van dit item moet eerst bepaald worden of de jongvolwassene op een eerder moment in het leven is gediagnosticeerd met een (licht) verstandelijke beperking (LVB). Wanneer geen zicht is op de aanwezigheid van een LVB of er bij de jongvolwassene geen sprake is van een LVB, kan gekeken worden naar de andere indicaties die zijn genoemd.

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft een (licht) verstandelijke beperking.
- Heeft moeite met op een adequate manier vasthouden en verwerken van informatie.
- Is – volgens het normatieve verwachtingspatroon van die leeftijd - onvoldoende in staat om in het dagelijks leven zelfstandig te functioneren door gebrekkige vaardigheden.
 - o De jongvolwassene heeft moeite met basisactiviteiten zoals persoonlijke verzorging, het zorgdragen voor eigen kamer of woning en spullen, boodschappen doen, koken of het huishouden regelen.
 - o De jongvolwassene heeft problemen met het structureren van dagelijkse taken, vergeet afspraken, heeft geen overzicht over verplichtingen.
- Is sterk afhankelijk van ouders, verzorgers, hulpverlening omtrent de dagelijkse vaardigheden, financiën, plannen en organiseren.

Toelichting

- Het item kan zowel gescoord worden wanneer er sprake is van een (licht) verstandelijke beperking, wanneer er indicaties zijn voor problemen op het gebied van intellectuele vaardigheden of wanneer er indicaties zijn voor problemen op het gebied van het adaptief functioneren.
- Denk bij hulpverlening bijvoorbeeld aan begeleiding door William Schrikker Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. Denk hiernaast aan begeleiding door bijvoorbeeld Accare, Amerpoort, ASVZ, 's Heeren Loo Humanitas DMH, Koraal, MEE, Middin, Pameijer en Pluryn.³
- Maak zo mogelijk onderscheid tussen onkunde en onwil bij de jongvolwassene. Heb oog voor overbelasting/overvraging.

Voorbeeldvragen

- Hoe verzorg je jezelf? (Ga bijvoorbeeld in op douchen, scheren, tandenpoetsen, ondergoed en sokken verschonen, sporten, gezond eten).
- Hoe gaat in jouw geval het zorgen voor eten (koken)? En het huishouden? Hoe zorg je voor je eigen kamer en spullen?
- Hoe organiseer je je dagelijks leven? Hoe ziet jouw week eruit wat betreft school of werk?
- Hoe ga je met geld om? Kan je sparen, heb je schulden?

Mogelijke meetinstrumenten

- Wechsler Adult Intelligence Scale-IV (WAIS-IV; Wechsler, 2012).
- Wechsler Nonverbal Scale Of Ability (WNV-NL; Wechsler & Naglieri, 2008)
- Vragenlijst voor adaptief gedrag (ADAPT; Jonker et al., 2021).
- Groninger Intelligentietest 2 (GIT-2; Luteijn & Barelds, 2004).
- Snijders-Oomen niet-verbale intelligentietest Revised 6-40 (SON-R 6-40; Tellegen & Laros, 2011).
- Raven SPM verkorte versie (Raven SPM; Pearson Assessment and Information, 2014)

³ Overgenomen uit: Landelijk Kenniscentrum LVB. (2024) Signalenkaart LVB.

2.1.2 Cognitieve flexibiliteit

Definitie

Cognitieve flexibiliteit betekent dat iemand zijn gedrag of manier van denken kan aanpassen wanneer de omstandigheden veranderen, denk bijvoorbeeld aan veranderde eisen, prioriteiten of verschillende perspectieven. Een jongvolwassene met voldoende cognitieve flexibiliteit kan schakelen tussen verschillende taken of veranderingen van regels, een probleem vanuit meerdere invalshoeken bekijken of gedrag aanpassen wanneer dit nodig is. Wanneer deze vaardigheden minder goed ontwikkeld zijn, blijft iemand vasthouden aan oude patronen of regels, ook al vraagt de situatie iets anders (Spanjaard, 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Is onvoldoende in staat om adequaat te wisselen tussen perspectieven en gedragingen.
- Heeft moeite het gedrag te veranderen als dat door de omgeving verwacht wordt.
- Toont onafgestemd of 'perseveratief' gedrag. De jongvolwassene gaat door met bepaald gedrag, terwijl de omstandigheden zijn veranderd of het gedrag als inadequaar wordt bestempeld. De jongvolwassene blijft hangen in dezelfde patronen en gedragingen.
- Toont 'rigide' gedrag. De jongvolwassene heeft moeite om het eigen denkkader of gedrag aan te passen aan veranderde omstandigheden. Hierbij gaat het om starre denkstijlen of gedragspatronen.

Toelichting

- Kenmerk van perseveratie is het vast blijven hangen in een eerder antwoord of handeling. Voorbeeld: In een gesprek blijft een persoon steeds hetzelfde antwoord herhalen, ook al is de vraag veranderd.
- Kenmerk van rigiditeit is het niet in staat zijn om flexibel te schakelen. Voorbeeld: Iemand blijft vasthouden aan een strikte dagindeling en raakt van slag als er iets verandert. Denk bijvoorbeeld aan hoe een jongvolwassene reageert op veranderingen, kan de jongvolwassene schakelen en zich aanpassen of reageert deze boos of verdrietig?
- Maak zo mogelijk onderscheid tussen onkunde en onwil bij de jongvolwassene.
- *Let op het verschil met perspectief nemen:* Cognitieve flexibiliteit gaat vooral over het aanpassen en wisselen van eigen denkpatronen. Iemand die cognitieve flexibiliteit bezit kan zijn denken aanpassen en schakelen tussen verschillende ideeën of benaderingen bij het oplossen van problemen. Perspectief nemen gaat vooral over het inzicht krijgen in de gedachten van anderen. De jongvolwassene begrijpt hoe iemand anders denkt, zonder het zelf te ervaren

Voorbeeldvragen

- Hoe reageer je als afspraken plotseling veranderen?
- Kun je een situatie beschrijven waarin iets heel anders liep dan je verwachtte? Hoe voelde dat en hoe reageerde je?
- Hoe reageer je als er een verandering komt in je school- of werkrooster?
- Hoe zou je reageren als een vaste gewoonte verandert (bv. thuis een andere maaltijd dan normaal)?
- Hoe overtuigd ben je van je eigen mening? Hoe ga je ermee om als je erachter komt dat je in een situatie toch niet gelijk had?

Mogelijke meetinstrumenten

- Behavior Rating Inventory of Executive Function – Adult Version (BRIEF-A; Scholte & Noens, 2011).
- Behavioural Assessment of the Dysexecutive Syndrome (BADS; Wilson et al., 1996).
- Modified Wisconsin Sorting Card Test (M-WCST; Grant et al., 1948).
- Kaufman NeuroPsychologische Screening (K-SNAP, Kaufman & Kaufman, 1994).

2.1.3 Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)

Definitie

Planning en besluitvorming gaat over het vermogen om doelen te stellen, stappen uit te zetten en keuzes te maken op een doordachte manier. Het gaat niet alleen om het nemen van beslissingen, maar ook om het proces daarachter: verschillende mogelijkheden afwegen, strategieën bedenken om het doel te bereiken en nadenken over de gevolgen.

Een jongvolwassene die achterloopt in de ontwikkeling, is vaak minder goed in staat om systematisch en strategisch vooruit te plannen, de gevolgen van beslissingen op de lange termijn te overzien en keuzes te maken die gebaseerd zijn op rationeel nadenken in plaats van op emoties of sociale druk (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft moeite met probleemoplossing.
- Pakt problemen op of stelt doelen zonder voldoende na te denken over mogelijkheden en stappen, of bedenkt onrealistische of onuitvoerbare stappen.
- Neemt beslissingen op basis van emoties en sociale druk in plaats van rationele overwegingen.

Toelichting

- Op welke manier beslist de jongvolwassene of hij gaat leren voor een toets of uitgaat met zijn vrienden, hoe denkt de jongvolwassene na over de gevolgen?
- *Let op het verschil met weerstand bieden aan de invloed van anderen:* De indicatie “neemt beslissingen op basis van emoties en sociale druk” betekent dat de jongvolwassene keuzes maakt op basis van de invloed van sociale factoren, vaak emotioneel en op korte termijn. Dit verschilt van weerstand bieden aan de invloed van anderen, omdat weerstand bieden aan de invloed van anderen betrekking heeft op het vermogen om zelfstandig beslissingen te nemen *ondanks* sociale druk.
- *Let op het verschil met impulscontrole:* Actie vs. Reactie: Planning en besluitvorming richt zich op het actief plannen van stappen om een bepaald doel te bereiken, terwijl impulscontrole vooral te maken heeft met het remmen van onmiddellijke en ongeplande reacties.

Voorbeeldvragen

- Als je een probleem hebt, zoals het kwijt zijn van je huissleutels of je telefoon, hoe pak je dat aan?
- Wat vind jij belangrijke punten/factoren/aspecten in het maken van keuzes?
- Kun je een situatie beschrijven waarin je een belangrijke beslissing moest nemen? Hoe kwam je tot je keuze? Wat gaf de doorslag?
- Als je een beslissing hebt genomen, hoe denk je achteraf na over de gevolgen? Hoe beoordeel je of het een goede beslissing was?
- Als je keuzes maakt, denk je dan vaak na over de gevolgen op de lange termijn, of vooral over wat nu het beste voelt?

Mogelijke meetinstrumenten

- Behavior Rating Inventory of Executive Function – Adult Version (BRIEF-A; Scholte & Noens, 2011).
- Behavioural Assessment of the Dysexecutive Syndrome (BADS; Wilson et al., 1996).

2.1.4 Communicatieve vaardigheden

Definitie

Communicatieve vaardigheden hebben betrekking op gespreksvaardigheden die gebruikt worden in de verbale en non-verbale communicatie met anderen. Verbale vaardigheden hebben betrekking op het taalkundig uiten van jezelf en het goed onder woorden kunnen brengen van wat je wilt zeggen. Non-verbale vaardigheden hebben betrekking op lichaamstaal, gezichtsuitdrukking, oogcontact en geluiden die bevestigen dat er geluisterd wordt naar de ander (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Drukt zich verbaal en non-verbaal beperkt uit.
- Weet niet goed hoe en/of in welke context bepaalde gespreksvaardigheden moeten toegepast moeten worden.
- Is zich onvoldoende bewust van de eigen lichaamshouding en uitstraling.
- Maakt bij onbegrip in de onderlinge interactie dit niet kenbaar aan de ander.

Toelichting

- Let bij de beoordeling vooral op momenten van *rustige interactie*.
- Het onhandig of ongepast uiten van emoties als gevolg van boosheid valt onder emotieregulatie. Tenzij de jongvolwassene wel in staat is de emotie te reguleren, maar niet geleerd heeft deze op een in de context passende manier te uiten.

Voorbeeldvragen

- Beïnvloed de plek waar jij een gesprek voert jouw gespreksvaardigheden en/of gevoel bij een gesprek? (Voel je je minder op je gemak?)
- Wanneer je met iemand een belangrijk onderwerp bespreekt, hoe zorg je ervoor dat ze je goed begrijpen?
- Als iemand jou iets vertelt, hoe controleer je of je het goed hebt begrepen?
- Hoe gebruik je lichaamstaal of gezichtsuitdrukking in een gesprek? Hoe let je daarop?

2.1.5 Weerstand bieden aan de invloed van anderen

Definitie

Weerstand bieden aan de invloed van anderen heeft betrekking op het maken van eigen keuzes bij beïnvloeding door anderen en het gevolg geven aan de eigen keuzes (Spanjaard et al., 2020). De kern van weerstand bieden aan de invloed van anderen betreft assertiviteit en weerbaarheid tegenover sociale druk.

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Gaat makkelijk mee in de activiteiten en gedragingen van anderen, ook wanneer deze tegen de eigen wensen en principes ingaan.
- Vindt het moeilijk om zich assertief te uiten.
- Vindt het moeilijk om bepaalde situaties te vermijden.

Toelichting

- *Let op het verschil met planning en besluitvorming:* Planning en besluitvorming heeft betrekking op het vermogen om vooruit te denken, doelen te stellen en rationele keuzes te maken. Weerstand bieden aan de invloed van anderen heeft betrekking op het vermogen om ondanks de aanwezigheid van sociale druk onafhankelijk beslissingen te nemen.

Voorbeeldvragen

- Hoe belangrijk vind jij de mening over jou van anderen?
- Wat vind jij van “nee” zeggen?
- Als iemand iets aan jou vraagt en/of voorstelt, maak je dan gelijk een keuze?
- Bevind je je weleens in een situatie waarin je iets doet om erbij te horen, ook al voelde je je daar niet goed bij?
- Kun je je een situatie herinneren waarin je onder druk werd gezet om iets te doen wat je niet wilde? Hoe heb je toen gereageerd? Wat heb je geleerd van die ervaring?
- Heb je ooit meegedaan aan iets alleen maar omdat anderen het deden, terwijl je het eigenlijk niet wilde? Hoe kwam je tot die beslissing en hoe voelde je je er daarna over? Hoe rechtvaardig je deelname aan die situatie?
- Welke invloed heeft wat anderen over jou zeggen op sociale media over jouw gedrag? Welke dingen doe je daarom anders?

Mogelijke meetinstrumenten

- Resistance to Peer Pressure Inventory (Steinberg & Monahan, 2007)

2.1.6 Relaties opbouwen en onderhouden

Definitie

Relaties opbouwen en onderhouden verwijst naar de mogelijkheid om met andere personen een band op te bouwen en te onderhouden. Het kan betrekking hebben op een familiere, vriendschappelijke of een romantische en/of seksuele band. Relaties met leeftijdgenoten komen voornamelijk voort uit gelijke interesses, kennis, ideeën, sociale positie en persoonskenmerken (Spanjaard et al., 2020).

Bij onvoldoende ontwikkelde relationele vaardigheden is de kans op (vriendschappelijke) relaties die uit balans zijn groter. Er is minder sprake van wederkerigheid en meer kans op ongelijkwaardigheid. Er kan sprake zijn van te weinig inzicht in wanneer en hoe een vriendschap aangegaan of verbroken kan of moet worden (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft vriendschappen die niet gebaseerd zijn op wederkerigheid en gelijkwaardigheid.
- Heeft geen (pro-sociale) relatie of (pro-sociale) vriendschappen).
- Overziet niet wanneer en hoe een vriendschap aangegaan kan worden of wanneer een vriendschap ongezond is voor de eigen ontwikkeling.
- Mist vaardigheden om een hechte (vriendschappelijke) relatie aan te gaan en/of te onderhouden.

Toelichting

- Kern van dit item bevindt zich in de wederkerigheid van de relatie en niet of de relatie wordt aangegaan met pro-sociale personen.

Voorbeeldvragen

- Hoe maak jij nieuwe vrienden?
- Wat vind jij belangrijk in een vriendschappelijke relatie?
- Hoe weet je of een relatie of vriendschap gezond is voor jou? Wat doe je als je het gevoel hebt dat een relatie niet goed voor je is?
- Hoe ga je om met conflicten in relaties?
- Als er iets is dat je dwarszit in een vriendschap of relatie, hoe ga je daarmee om? Hoe open en eerlijk ben je over je gevoelens?

Mogelijke meetinstrumenten

- Taken en Vaardigheden van Adolescenten (TVA en TVA+; Berends et al., 2016)

2.1.7 Perspectief nemen

Definitie

Perspectief nemen gaat over het kunnen inschatten van de gedachten, attitudes en intenties van anderen. Het betekent ook dat een jongvolwassene zich bewust is dat er meerdere manieren zijn om een situatie te beleven of te interpreteren (Spanjaard et al., 2020). Het betreft het vermogen van een jongvolwassene om zich in te leven in hoe iemand anders denkt, en te beseffen dat dit kan verschillen van het eigen denken.

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Begrijpt niet dat er verschillende manieren zijn om een situatie te beschouwen.
- Kan moeilijk bepalen in hoeverre het eigen perspectief verschilt van het perspectief van de ander.
- Kan zich moeilijk verplaatsen in een ander met betrekking tot de attitudes, gedachten en intenties van de ander.

Toelichting

- *Let op het verschil empathie tonen:* Perspectief nemen gaat over het inschatten van attitudes, gedachten en intenties bij anderen. Heeft een jongvolwassene het vermogen om zich voor te stellen wat iemand anders denkt of bedoelt? Empathie tonen heeft betrekking op gevoelens. Emotionele perspectiefname (zoals inleven, meeleven, meevoelen) valt onder empathie tonen.

Voorbeeldvragen

- Er zijn vaak verschillende manieren om naar een situatie te kijken. Heb je daar een voorbeeld van?
- Hoe goed kun jij te verplaatsen in de gedachten van anderen? Hoe doe je dat? Hoe weet je wat de ander bedoelt?

2.1.8 Moreel redeneren (zonder denkfouten)

Definitie

Moreel redeneren houdt in dat een persoon kan redeneren en oordelen of bepaald gedrag goed of slecht is. Nadruk ligt hierbij niet zozeer op het oordeel zelf, maar vooral op de rechtvaardiging van het oordeel (Spanjaard et al., 2020). Gibbs (2003) formuleert vier stadia van moreel redeneren. In stadium 1 beoordeelt een jongvolwassene gedrag als goed of slecht op basis van de straf of beloning die erop volgt. De straf of beloning wordt bepaald door mensen met meer 'macht', zoals ouders, leerkrachten of andere autoriteiten. In stadium 2 bepaalt de jongvolwassene wat goed of fout gedrag is op basis van een gecalculerde weging van het eigenbelang. Vanaf stadium 3 wordt meer 'volwassen' geredeneerd. In dit stadium staat de interpersoonlijke wederkerigheid centraal zoals de relatie met anderen, voor elkaar zorgen en wederzijds respect. In stadium 4 voeren complexere sociale systemen de boventoon: regels worden geaccepteerd als ze bijdragen aan een goede en rechtvaardige samenleving.

Sommige mensen maken denkfouten bij het redeneren en oordelen over gedrag. Denkfouten zijn redenen die mensen geven om eigen gedrag te rechtvaardigen, de gevolgen van het gedrag te verzachten en/of de verantwoordelijkheid en schuld buiten zichzelf te leggen (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Richt zich vooral op de goedkeuring van de eigen directe omgeving
- Is gericht op eigengewin.
- Laat zich onvoldoende leiden door waarden, normen en afspraken uit de samenleving en regelgeving vanuit de wet.
- Maakt veel denkfouten: egocentrisch denken, goedpraten, anderen de schuld geven en/of uitgaan van het ergste.

Toelichting

- Wanneer de fasen van moreel redeneren volgens Gibbs worden toegepast, kan worden gesteld dat er sprake is van een leeftijdsadequate ontwikkeling zodra minimaal stadium 3 van het moreel redeneren is bereikt (Gibbs et al., 2019).
- Bij egocentrisch denken plaatst iemand zijn eigen behoeften, wensen of belangen centraal, zonder rekening te houden met anderen. → “Waarom zou ik me aan de regels houden, als deze mij tegenwerken?”
- Bij goedpraten probeert iemand zijn gedrag te rechtvaardigen of minder erg te laten lijken door het te bagatelliseren of excuses aan te voeren. Het doel is om de morele ernst van het gedrag te verlagen, zodat het makkelijker is om ermee te leven of het te herhalen. → “Ik heb het gestolen, maar de winkel verdient toch genoeg.”
- Bij het anderen de schuld geven schuift een persoon de verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag af op anderen. Het idee is dat het gedrag een logisch of onvermijdelijk gevolg was van wat een ander deed, waardoor de persoon zichzelf vrijpleit van schuld. → “Het is zijn eigen schuld, hij begon ermee.”
- Wanneer een persoon uitgaat van het ergste, gaat iemand automatisch uit van negatieve bedoelingen van anderen of van een dreigende situatie, vaak zonder dat daar objectief bewijs voor is. Dit kan leiden tot overdreven of agressieve reacties als een manier om zichzelf te beschermen tegen een (vermeende) dreiging. → “Als ik nu niet ga vechten of voor mijzelf opkom, zullen ze denken dat ik zwak ben.”

Voorbeeldvragen

- Hoe bepaal je in een situatie wat juist en onjuist is?
- Als je iets doet dat volgens de wet niet mag, hoe rechtvaardig je dat voor jezelf?
- In hoeverre geldt wat in de wet staat ook voor jou?
- Als je merkt dat je gedrag negatieve gevolgen heeft voor anderen, hoe reageer je dan?

Mogelijke meetinstrumenten

- Hoe Ik Denk Vragenlijst (HID; Brugman et al., 2011)

2.1.9 Empathie tonen

Definitie

Empathie tonen betreft het spiegelen van gevoelens die passen bij de situatie waarin de ander verkeert. Dit wordt ook wel ‘empathisch vermogen’ genoemd: het kunnen begrijpen en delen van gevoelens van anderen (Spanjaard et al., 2020). Dit kan zowel cognitief (begrijpend) als affectief (meelevend) (Elliott et al., 2011). Cognitieve empathie heeft betrekking op het kunnen begrijpen van de emoties die de ander voelt. Het gaat over het bedenken hoe een ander zich voelt. Affectieve empathie heeft betrekking op het kunnen voelen van de emoties die de ander voelt.

Wanneer geen sprake is van een adequate empathische ontwikkeling, dan is de jongvolwassene niet goed in staat het gevoel van de ander op te merken, te begrijpen en te spiegelen (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling.

- Is onvoldoende in staat het gevoel van de ander op te merken en te begrijpen.
- Heeft moeite met meeleven met de ander.

Toelichting

- Het item kan gescoord worden wanneer sprake is van of problemen met betrekking tot cognitieve empathie, affectieve empathie of een combinatie.
- *Let op het verschil met perspectief nemen:* perspectief nemen heeft betrekking op het kunnen begrijpen en inschatten van attitudes, gedachten en intenties bij anderen. Empathie tonen heeft betrekking op het kunnen begrijpen en inschatten van gevoel.

Voorbeeldvragen

- In hoeverre lukt het jou om te zien en te begrijpen hoe het met een ander gaat?
- Als je met iemand praat die verdrietig is, probeer je dan te begrijpen wat diegene precies doormaakt, ook al heb je het zelf niet meegemaakt? Wat doe je om te zorgen dat je echt begrijpt hoe de ander zich voelt?
- Wanneer je met iemand in gesprek bent die verdrietig is, hoe zorg je ervoor dat je begrijpt waarom de ander zich zo voelt?
- Als iemand zich ongemakkelijk of gekwetst voelt, hoe reageer je dan?

Mogelijke meetinstrumenten

- Interpersonal Reactivity Index (Iri; Davis, 1980)

2.1.10 Schuld en schaamte

Definitie

Schuld betreft het onaangename gevoel dat iemand krijgt wanneer deze denkt iets verkeerd gedaan te hebben, of iemand schade te hebben berokkend. Schuld richt zich op het gedrag en gaat over verantwoordelijkheid nemen voor je daden.

Schaamte betreft een pijnlijk gevoel dat iemand heeft wanneer deze denkt dat hij als persoon tekortschiet of afgewezen wordt. Het gevoel richt zich op de eigen persoon en kan betrekking hebben op het zelfbeeld. De jongvolwassene voelt zich bijvoorbeeld 'klein', waardeloos of machteloos en zou zich willen verbergen of ontsnappen (Spanjaard et al., 2020).

Om schuld en schaamte te kunnen ervaren, moet een jongvolwassene beschikken over zelfbewustzijn en het vermogen om te reflecteren op het eigen handelen vanuit het perspectief van een ander (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft moeite met zelfreflectie en om het eigen handelen te zien vanuit het perspectief van een ander.
- Ervaart weinig tot geen schuld- en schaamtegevoelens over eigen gedrag wanneer dit negatieve gevolgen heeft voor een ander.
- Laat weinig herstelgedrag zien.

Toelichting

- Het item kan gescoord worden wanneer er indicaties aanwezig zijn van problemen op het gebied van het ervaren van schuld of van schaamte.
- Er is sprake van een achterlopende ontwikkeling als iemand zich niet verantwoordelijk voelt voor de gevolgen van zijn gedrag en gevoelens van schuld of schaamte ontbreken.

Voorbeeldvragen

- Als je iets verkeerd doet, hoe beïnvloedt dat je gevoel over jezelf?
- Als jij je schuldig voelt, wat doe jij dan?
- Als jij je voor jezelf schaamt, wat doe jij dan?
- Kun je een situatie beschrijven waarin je iets hebt gedaan wat je later als fout beschouwde? Hoe voelde je je daarna? Probeerde je de situatie te herstellen, of zocht je juist een manier om het te verbergen?
- Als je iets gedaan hebt wat je niet had moeten doen, hoe ga je dan om met de gevolgen voor anderen? (Voel je je verantwoordelijk en probeer je te herstellen, of probeer je het gedrag uit je geheugen te wissen?)

2.1.11 Emotieregulatie

Definitie

Emotieregulatie verwijst naar het beïnvloeden van welke emotie je voelt, wanneer je die emotie voelt en op welke manier je de emotie ervaart en uit. Emotieregulatie dient een doel, meestal het veranderen van de intensiteit of beleving van de emotie. Dit kan door middel van verschillende strategieën, ook wel coping strategieën genoemd, zoals: focussen op de ademhaling, op een kussen slaan, met iemand praten, slapen, lezen, afleiding zoeken of wandelen.

Een jongvolwassene die moeite heeft met emotieregulatie, heeft minder controle over de eigen emoties en past vaker inadequate of disfunctionele emotieregulatiestrategieën toe (Spanjaard et al., 2020). In het geval dat er wel passende emotieregulatiestrategieën worden toegepast, is dat niet op eigen initiatief en/of niet op het juiste moment.

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft weinig controle over de uiting van emoties.
- Past vaker inadequate emotieregulatie strategieën toe. Denk bijvoorbeeld aan jezelf terugtrekken, zelfdevaluatie, opgeven, rumineren, negatief denken of anderen de schuld geven.

Toelichting

- Jongvolwassenen die devalueren, denken dat het enkel hun probleem is en leggen de fout bij zichzelf neer. “Ik ben niet goed genoeg.”
- Rumineren heeft betrekking op het herhaaldelijk langdurig erover denken en piekeren. “Wat als ...?”
- Als er sprake is van een gebrekkige boosheidsregulatie, zal een jongvolwassene zijn boosheid vaker verbaal of fysiek agressief uiten naar anderen of objecten.

Voorbeeldvragen

- Hoe merk je op dat je een sterke emotie ervaart, zoals boosheid of verdriet? Wat voor signalen herken je?
- Kun je een moment herinneren waarin je jezelf ervan weerhield om boos of gefrustreerd te reageren, omdat je wist dat dit de situatie niet zou verbeteren? Wat deed je in plaats daarvan om je emoties anders te ervaren of uit te drukken?
- Hoe reguleer jij je emoties?
- Hoe ga je om met je emoties? Wat doe je om jezelf te kalmeren?
- Heb je ooit gemerkt dat je emoties de overhand krijgen in een situatie? Hoe reflecteer je daarna op je reactie en wat zou je de volgende keer anders doen?

Mogelijke meetinstrumenten

- Feel-E (Punt, 2015).

2.1.12 Impulscontrole

Definitie

Impulscontrole verwijst naar de controle over verschillende impulsen. Impulscontrole heeft betrekking op het remmen van reacties en het controleren van verschillende impulsen. Jongvolwassenen met voldoende impulscontrole denken eerst na over de mogelijke gevolgen en risico's voordat zij tot een handeling overgaan (Spanjaard et al., 2020).

Het tegenovergestelde, impulsiviteit, betreft een gebrek aan zelfbeheersing of tekortkomingen in het remmen van reacties, wat leidt tot overhaast en ongepland gedrag (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft weinig controle over impulsen.
- Handelt zonder na te denken.
- Kan een handeling moeilijk remmen als deze eenmaal is begonnen.

Toelichting

- *Overlap met emotieregulatie:* Impulscontrole gaat in op de non-emotionele impulscontrole. Het controleren van bijvoorbeeld woede-impulsen vallen onder emotieregulatie.
- *Overlap met planning en besluitvorming:* Impulscontrole heeft vooral te maken met het remmen van onmiddellijke en ongeplande reacties. Planning en besluitvorming richt zich op het actief plannen van stappen om een bepaald doel te bereiken.

Voorbeeldvragen

- Kun je je een moment herinneren waarop je impulsief hebt gehandeld, zonder echt na te denken over de gevolgen? Wat gebeurde er toen, en hoe voelde je je achteraf?
- Hoe ga je om met situaties waarin je voelt dat je iets wilt doen, maar weet dat het misschien geen goede keuze is? Kun je een voorbeeld geven van zo'n situatie?
- Als je in een situatie zit waarin je snel moet reageren (bijvoorbeeld in een discussie of conflict), hoe zorg je ervoor dat je niet impulsief handelt?

Mogelijke meetinstrumenten

- Neo Personality Inventory- Revised (NEO-PI-R; Hoekstra & De Fruyt, 2014)

2.1.13 Controle over sensatiezoeken

Definitie

Sensatiezoekend gedrag verwijst naar het opzoeken van nieuwe, spannende ervaringen die mogelijk risico's met zich meebrengen. Onderzoek laat zien dat impulsiviteit en sensatiezoekend gedrag aan elkaar gecorreleerd zijn, maar een verschillend ontwikkelingstraject kennen. Sensatiezoekend gedrag is niet altijd impulsief. Bungeejumpen levert een gevoel van sensatie op, maar er is van tevoren over nagedacht en een kaartje gekocht (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Is geneigd sensatiezoekend gedrag te vertonen waar risico's aan verbonden zijn.
- Denkt minder na over de gevolgen en risico's alvorens gedrag te tonen.

Toelichting

- Het item wordt gescoord wanneer een jongvolwassene veel sensatiezoekend gedrag vertoont en daardoor in de problemen komt. Denk bijvoorbeeld aan crimineel gedrag als gevolg van het opzoek zijn naar spanning en sensatie, vuurwerkmisbruik, drugsmisbruik en het vooraan staan bij een alarmsituatie.

Voorbeeldvragen

- Hoe belangrijk is voor jou het opzoeken van spanning en sensatie? Wat doe je om dit te vinden? Wat doe je om tijdig te stoppen, zodat je niet in de problemen komt?
- Welke rol spelen alcohol, softdrugs en harddrugs in jouw leven? Bij het gebruik van deze middelen: Hoe vaak en hoe veel gebruik je dan? Welke invloed heeft dat op jou?

Mogelijke meetinstrumenten

- Spanningsbehoefte lijst (SBL; Feij & Van Zuilen, 1984)
- Neo Personality Inventory- Revised (NEO-PI-R; Hoekstra & De Fruyt, 2014)
- Temperament en Karakter Vragenlijst (TCI/VTCL; Duijsens et al., 2000)

2.2 Kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische setting

1. Interpersoonlijk functioneren
2. Ingangen voor gedragsverandering binnen het jeugdstrafrecht
3. Doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid
4. Negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI

2.2.1 Interpersoonlijk functioneren

Definitie

Interpersoonlijk functioneren heeft betrekking op het openstaan voor begeleiding van volwassenen. Bijvoorbeeld door ondersteuning en beïnvloeding door ouders/verzorgers of andere volwassenen in de relationele kring of professionals. Daarnaast kan het betrekking hebben op behandelmotivatie: het openstaan en mee willen werken aan een traject met een professional, gericht op verandering (Lenkens et al., 2023).

Interpersoonlijk functioneren is een dynamisch construct en is afhankelijk van de situatie waarin iemand zich bevindt. Externe factoren als juridische druk, behandelfactoren als motivatie en individuele factoren als de ontwikkelfase of persoonlijkheid kunnen van invloed zijn op de mate waarin een jongvolwassene openstaat voor begeleiding of behandeling (Lenkens et al., 2023).

Indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

- Staat open voor instructie.
- Laat zich corrigeren en bijsturen.
- Laat zich aanspreken op zijn gedrag.
- Staat open voor de ideeën en mening van de ander.
- Staat open voor sociale, emotionele of praktische ondersteuning of beïnvloeding door ouders/verzorgers of andere volwassenen binnen de relationele kring en is in staat deze te ontvangen.

Toelichting

- Houd rekening met de ontwikkelfase waarin de jongvolwassene zich bevindt. Tijdens de adolescentie verandert het interpersoonlijk functioneren. Adolescenten houden zich bezig met identiteitsvorming en zijn op zoek naar autonomie. Aandacht verschuift van familiale relaties naar vriendschappelijke en romantische relaties (Lam et al., 2014). Tijdens de fase van *'emerging adulthood'* verliezen jongvolwassenen de ondersteuning en structuren die worden geboden door scholen, gezinnen en hulpverleningsorganisaties (Wood et al., 2017).
- Interpersoonlijk functioneren is een dynamisch construct. Bij het scoren van dit item is het belangrijk te beoordelen of er aanknopingspunten zijn voor een houding van de jongvolwassene om zich te laten begeleiden.

Voorbeeldvragen

- Wanneer iemand je een aanwijzing of advies geeft, hoe reageer je dan meestal? Als je feedback krijgt die je niet begrijpt, hoe reageer je dan?
- Hoe voel je je over het ontvangen van instructies van iemand die een autoriteit over je heeft (zoals een leidinggevende of docent)? (Voel je je gemakkelijk om te luisteren, of vind je het lastig om te accepteren wat zij zeggen?)
- Hoe ervaar je het contact met een leidinggevende, mentor of wijkagent in algemene zin?
- In hoeverre lukt het jou om te accepteren dat er organisaties of mensen zijn die boven jou staan? Denk bijvoorbeeld aan leerkrachten, sporttrainers of politie.

2.2.2 Ingangen voor gedragsverandering binnen het jeugdstrafrecht

Definitie

Sancties en maatregelen die opgelegd kunnen worden vanuit het jeugdstrafrecht hebben een pedagogisch karakter en een accent van heropvoeding. Ze zijn meer gericht op het ondersteunen van jongvolwassenen in hun ontwikkeling dan sancties en maatregelen binnen het volwassenstrafrecht. Overzicht van erkende justitiële jeugdinterventies zijn opgenomen in de databank Effectieve jeugdinterventies (Nederlands Jeugdinstituut, 2025).

Intramurale sancties en maatregelen: In een JJI wordt meer nadruk gelegd op het bieden van begeleiding en hulp, zoals trainingen en onderwijs. Doorgaans wordt vaker gebruikgemaakt van een groepsgerichte aanpak, waarin jongeren de mogelijkheid krijgen zich te ontwikkelen binnen een gestructureerde sociale omgeving. Behandelprogramma's zijn gericht op specifieke ontwikkelingsbehoeften richting volwassenheid. In een PI ligt de nadruk meer op uitvoering van de straf, er wordt minder gefocust op ontwikkelingsbehoeften en er zijn minder programma's voor rehabilitatie.

Extramurale sancties en maatregelen: Maatregelen uit het jeugdstrafrecht betrekken vaak het systeem van de jongvolwassene. Denk bijvoorbeeld aan gezinsgerichte interventies of speciale bijeenkomsten voor naasten bij toepassing van een interventie. Binnen het jeugdstrafrecht kan de jongvolwassene begeleid worden door de jeugdreclassering, waarbij de focus ligt op herstel en het begeleiden van de jongvolwassenen naar een positieve toekomst. Daarentegen richt de volwassenreclassering zich meer op risicobeheersing, zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid.

Indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

- Kan profiteren van een sanctie of maatregel met een pedagogisch karakter.
- Wanneer in een pedagogische context geplaatst, zijn er nog mogelijkheden tot gedragsverandering.

Toelichting

- Een “aanwijzing voor het kunnen profiteren van een maatregel vanuit een pedagogische context” moet gescoord worden als de jongvolwassene gebaat is bij toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht. Onafhankelijk of eenzelfde maatregel of interventie geadviseerd kan worden in het volwassenstrafrecht.
- Specifieke kenmerken van een pedagogisch aspect bij intramurale sancties betreft *groepsgerichte hulpverlening*. Het item kan gescoord worden wanneer de jongvolwassene gebaat is bij een leefklimaat waarin ondersteuning wordt geboden bij het wonen met leeftijdsgenoten in groepsverband. De jongvolwassene heeft behoefte aan mogelijkheden voor interactie met leeftijdsgenoten en het oefenen van sociale interactievaardigheden.
- Specifieke kenmerken van een pedagogisch aspect bij extramurale sancties betreft *gezinsgerichte hulpverlening of praktische en outreachende ondersteuning*

Voorbeeldvragen

- Zou je het prettig vinden als een hulpverlener je benadert om samen doelen te stellen, of wil je liever zelf bepalen wanneer je hulp ontvangt?
- Wat vind je van het idee om persoonlijke doelen te bereiken in een groep met mensen met vergelijkbare ervaringen?
- Zou het helpen als een hulpverlener met je familie werkt om je situatie te verbeteren, of zou je je dan minder comfortabel voelen?

2.2.3 Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid

Definitie

Een individu wordt in verschillende levensfasen geconfronteerd met verschillende verwachtingen en eisen vanuit de omgeving. Deze 'ontwikkelingstaken' kunnen gezien worden als thema's die karakteristiek zijn voor een specifieke levensfase binnen een bepaalde cultuur en die bepaalde vaardigheden vragen (Spanjaard & Slot, 2015). Ontwikkelingstaken richten zich onder andere op maatschappelijke verwachtingen, identiteit en autonomie (Spanjaard et al. 2020). Wanneer het de jongvolwassene niet lukt om de ontwikkelingstaken te volbrengen en hierbij ondersteuning nodig heeft, kan men spreken van moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid.

Indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

- Heeft problemen op het gebied van scholing, de jongvolwassene heeft bijvoorbeeld geen startkwalificatie. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger);
Of
Heeft problemen op het gebied van werk. De jongvolwassene heeft geen werk of moeite om werk te behouden.
- Heeft moeite met het vormen van een eigen identiteit en (bepaalde mate van) autonomie. De jongvolwassene weet nog niet goed wie hij is, wat hij wil. Heeft moeite met het zelfstandig uitvoeren van beslissingen die aansluiten bij wie hij is en wat hij wil.

Toelichting

- Wanneer de jongvolwassene inzicht heeft in zichzelf en zijn persoonlijke doelen, maar de middelen of ondersteuning mist om deze doelen op een haalbare en maatschappelijk verantwoorde manier te bereiken kan dit item gescoord worden "ja".

Voorbeeldvragen

- Wat doe je overdag qua opleiding en/of werk? Hoe gaat dit?
- Heb jij een startkwalificatie?
- Hoe zou je willen dat je dag eruitziet?
- Wat vind je belangrijk in je verdere toekomst? Wat zou je graag willen doen nu? En straks, als je een jaar ouder bent?

2.2.4 Negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI

Definitie

Bij oplegging van een intramurale maatregel of sanctie, kan gekozen worden voor plaatsing in een JJI of PI. In de JJI ligt de nadruk sterk op opvoeding, onderwijs en rehabilitatie. Jongvolwassenen worden geplaatst op een groep. Er wordt veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van jongvolwassenen op cognitief, sociaal en emotioneel gebied. Dit item richt zich op extra detentieschade bij plaatsing in de PI in plaats van in een JJI.

Indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

- Plaatsing in een volwassensetting van een PI zal een stagnerend of negatief effect hebben op de ontwikkeling. Het is belangrijk dat de jongvolwassene kan profiteren van het onderwijsaanbod en het overige aanbod in de JJI
- De jongvolwassene loopt groot risico op detentieschade. De jongvolwassene oogt erg kwetsbaar. Verwacht wordt dat de jongvolwassene moeilijk kan omgaan met de harde cultuur in de volwassen PI. Er zijn zorgen over risico op slachtofferschap van geweld of over sociale isolatie.

Toelichting

- Zowel in de JJI als PI is er kans op detentieschade. Bij het scoren van dit item is het belangrijk te focussen op extra negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI ten opzichte van plaatsing in een JJI.

3. Scoringsformulier

Voorwaarden alvorens het Verdiepend onderzoek in te vullen

- Er is sprake van een opdracht om een advies op te stellen over de toepassing van een sanctie vanuit het jeugdstrafrecht of het volwassenstrafrecht bij jongvolwassenen tussen de 18 en 23 jaar.
- De professional is gedragsdeskundige, heeft kennis van beschikbare jeugd- en volwassensancties, heeft ervaring met het adolescentenstrafrecht en is getraind in het afnemen van de lijst.

Opbouw wegingslijst

1. Notitie leeftijd jongvolwassene.
2. Indicaties van een achterlopende verstandelijke, sociale, morele of emotionele ontwikkeling (zie paragraaf 3.3.1).
3. Indicaties voor het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context (zie paragraaf 3.3.2).
4. Open vragen.
5. Eindoordeel.

Leeftijd jongvolwassene

Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het tenlastegelegde	
Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het opstellen van het advies	

Ontwikkelingsdimensies

Dimensies van een achterlopende ontwikkeling	Indicaties van een achterlopende ontwikkeling aanwezig?			Kritisch item
	Ja	Nee	Onbekend	
Cognitieve en adaptieve vaardigheden	Ja	Nee	Onbekend	
Verstandelijk functioneren				
Cognitieve flexibiliteit				
Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)				
Sociale vaardigheden	Ja	Nee	Onbekend	
Communicatieve vaardigheden				
Weerstand bieden aan de invloed van anderen				
Relaties opbouwen en onderhouden				
Morele ontwikkeling	Ja	Nee	Onbekend	
Perspectief nemen				
Moreel redeneren (zonder denkfouten)				
Empathie tonen				
Schuld en schaamte				
Zelfcontrole	Ja	Nee	Onbekend	
Emotieregulatie				
Impulscontrole				
Controle over sensatie zoeken				

Dimensies van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

Dimensies van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context	Indicaties voor het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context aanwezig?			Kritisch item
	Ja	Nee	Onbekend	
Interpersoonlijk functioneren				
Ingangen voor gedragsveranderingen binnen het jeugdstrafrecht				
Moelijkheden bij doelen richting volwassenheid				
Negatieve gevolgen bij plaatsing in de PI				

Integratieve beschrijving – achterlopende ontwikkeling: Beschrijf op basis van de Screeningslijst op welke ontwikkelingscategorieën en dimensies problemen zijn en of de jongvolwassene zich op deze dimensies verder kan en zou moeten ontwikkelen.

Integratieve beschrijving - ontwikkelingsmogelijkheden: Beschrijf op basis van de Screeningslijst of de jongvolwassene zich op genoemde punten verder kan ontwikkelen in een pedagogische context.

Andere overwegingen: Beschrijf eventuele andere overwegingen die een rol spelen bij de advisering over de toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht.

Eind motivering: Beschrijf en motiveer naar aanleiding van de integratieve beschrijvingen en andere overweging tot welk advies gekomen wordt.

Eindoordeel

- Sanctie en/of maatregel vanuit het JSR.
- Sanctie en/of maatregel vanuit het VSR.
- Onthouden van een advies.

4. Referenties

- American Psychiatric Association (APA) (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5)*. American Psychiatric Pub.
- Berends, I. E., Eenshuistra, R. E., Campbell, E. E. (2016). *TVA-74: Vragenlijst Taken en Vaardigheden van Adolescenten – verkorte versie. Handleiding*. Duivendrecht PI Research.
- Brugman, D., Nas, C. N., Van der Velden, F., Barriga, A. Q., Gibbs, J.C., Potter, G. B., & Liau, A. K. (2011). Hoe Ik Denk Vragenlijst (HID). Boom test uitgevers.
- Cauffman, E., & Steinberg, L. (2000). (Im)maturity of judgment in adolescence: Why adolescents may be less culpable than adults. *Behavioral Sciences & the Law*, 18(6), 741-760.
- Davis, M. H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 10, 85.
- De Jonge, D., Beijer-Holtman, M. D. Beijer-Holtman., & Kempes, M. (2025). *Handreiking Wegingsinstrumentarium ASR*. Nederlands Instituut Forensische Psychiatrie en Psychologie.
- Duijsens, I. J., & Spinhoven, P. (2000). *TCI, Handleiding van de Nederlandse Temperament en Karakter Vragenlijst, inclusief de VTCl*. DATEC.
- Elliott, R., Bohart, A. C., Watson, J. C., & Greenberg, L. S. (2011). Empathy. *Psychotherapy*, 48(1), 43-49. <https://doi.org/10.1037/a0022187>.
- Fassaert, T., Lauriks, S., Van de Weerd, S., Theunissen, J., Kikkert, M., Dekker, J., ... & De Wit, M. (2014). Psychometric properties of the Dutch version of the self-sufficiency matrix (SSM-D). *Community mental health journal*, 50(5), 583-590. <https://doi.org/10.1007/s10597-013-9683-6>.
- Feij, J. A., & Van Zuilen, R. W. (1984). *SBL spanningsbehoefte*. Swets & Zeitlinger.
- Gibbs, J. C. (2003). *Moral development and reality. Beyond the theories of Kohlberg and Hoffman, and Haidt*. Oxford University Press.
- Grant, D., Berg, E., & Schretlen, D. (1948). *Wisconsin Card Sorting Test*. Hogrefe.
- Hoekstra, H., & De Fruyt, F. (2014). *NEO-PI-3 en NEO-FFI-3. Persoonlijkheidsvragenlijsten. Handleiding*. Hogrefe.

- Jonker, F., Didden, R., Goedhard, L., Korzilius, H., & Nijman, H. (2021). The ADaptive Ability Performance Test (ADAPT): A new instrument for measuring adaptive skills in people with intellectual disabilities and borderline intellectual functioning. *Journal of applied research in intellectual disabilities*, 34(4), 1156–1165. <https://doi.org/10.1111/jar.12876>.
- Kaufman, A. S., & Kaufman, N. L. (1994). *Kaufman Short Neuropsychological Assessment Procedure (K-SNAP)*. Pearson.
- Lam, C. B., Mchale, S. M., & Crouter, A. C. (2014). Time with peers from middle childhood to late adolescence: Developmental course and adjustment correlates. *Child Development*, 85(4), 1677–1693. <https://doi.org/10.1111/cdev.12235>.
- Landelijk Kenniscentrum LVB. (2024). Signalenkaart herkennen van mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB). Signalenkaart LVB - Landelijk Kenniscentrum LVB.
- Lenkens, M., Hooft, S. T., & Nagelhout, G. (2023). *Behandelmotivatie in de forensische jeugdzorg*. Kwaliteit forensische zorg jeugd. Geraadpleegd op 5 september 2025 van <https://kfzjeugd.nl/projecten/literatuurstudie-naar-werkzame-elementen-van-behandelmotivatie-bij-jongeren-in-de-forensische-jeugdhulp>.
- Luteijn, F., & Barelds, D. P. H. (2004). *Handleiding Groninger Intelligentie Test 2*. Harcourt Test Publishers.
- Nederlands Jeugdinstituut. (2025). *Databank Effectieve jeugdinterventies*. Geraadpleegd op 20 oktober 2025, van <https://www.nji.nl/databanken/interventies>.
- Pearson Assessment and Information. (2014). *Raven SPM Verkorte versie. Standard Progressive Matrices. Handleiding*. Pearson Assessment and Information.
- Punt, D. (2015). *FEEL-E: Vragenlijst over emotieregulatie bij volwassenen handleiding*. Hogrefe.
- Resing, W., & Drenth, P. (2007). *Intelligentie*. Uitgeverij Nieuwezijds.
- Scholte, E., & Noens, I. (2011). *BRIEF-A. Vragenlijst over executieve functies bij volwassenen*. Hogrefe Uitgevers.

- Spanjaard, H. J., Filé, L. L., Noom, M. J., & Buysse, W. H. (2020). *Achterlopende ontwikkeling. Het begrip 'onvoltooide ontwikkeling' in de toepassing van het adolescentenstrafrecht*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Spanjaard, H., & Slot, W. (2015). Tijden veranderen, ontwikkelingstaken ook: Een 'update' van het competentiemodel. *Kind & Adolescent Praktijk*, 14(3), 14-21. <https://doi.org/10.1007/s12454-015-0029-0>.
- Steinberg, L., & Monahan, K. C. (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Developmental psychology*, 43(6), 1531–1543. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.6.1531>.
- Tellegen, P., & Laros, J. A. (2011). *SON-R 6-40 Snijders-Oomen Niet-verbale intelligentietest. I. Verantwoording*. Hogrefe Uitgevers.
- Van den Toren, S. J., Van Grieken, A., de Kroon, M. L., Mulder, W. C., Vanneste, Y. T., & Raat, H. (2020). Young adults' self-sufficiency in daily life: the relationship with contextual factors and health indicators. *BMC psychology*, 8(1), 89. <https://doi.org/10.1186/s40359-020-00434-0>.
- Wechsler, D. (2012). *Wechsler Adult Intelligence Scale - Fourth Edition - Nederlandse bewerking. Technische Handleiding*. Pearson Assessment and Information BV.
- Wechsler, D., & Naglieri, J. A. (2008). *Wechsler Nonverbal Scale of Ability (WNL^{NL}) – Nederlandstalige bewerking. Afname- en Scoringshandleiding* (Nederlandse bewerking van Pearson Assessment and Information). Pearson Assessment and Information.
- Wilson, B. A., Alderman, N., Burgess, P. W., Emslie, H., & Evans, J. J. (1996). *Behavioural Assessment of Dysexecutive Syndrome*. Thames Valley Test Company.
- Wood, D., Crapnell, T., Lau, L., Bennett, A., Lotstein, D., Ferris, M., & Kuo, A. (2017). Emerging adulthood as a critical stage in the life course. In N. Halfon, C. B. Forrest, R. M. Lerner & E. M. Faustman (Eds). *Handbook of Life Course Health Development* (pp. 123-143). Springer.